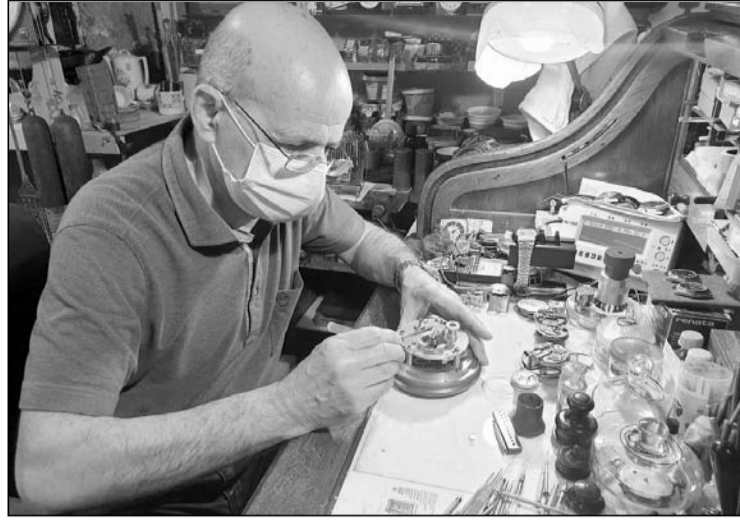

Tik tak, Tik tak... Uzun müddətdir ki, saatin səsinə belə dəqiqliklə eşitmirdim. İçəridə dərin sükut var. Yalnız saat əqrəblərinin hərəkəti eşidilir. 130-170 yaşlı saatlar ömürdən gedən vaxtı ölçürlər. Ömür bitir, amma saat dövr etməyə davam edir. Hər saatin tamamlananda gələn zəng səsi ilə o dərin sükut pozulur... Otaqda bir neçə əsrlik əntiq saatlar var. Sanki darısqal otağa "əsrilər" yerləşib. Burada əsrlərdən bəri gələn saatları bərpa edən, ona həyat verən, zamanla çarpışa-çarpışa müasir dövrə sürükləyən saatsaz işləyir. Onun peşəsi artıq nadir peşələrdən sayılır, yox olur, amma zəruridir. Axı texnologiyanın inkişafına və smartfonların ekranlarında vaxtı izləmək vərdişinə baxmayaraq, yenə də saatin tanış çırpınmasını eşidib, ömrümüzə keçən saniyələri hiss etmək istəyirik... Əsrlik saatlara həyat verən, köhnə ilə yeniliyin vəhdətində yaşayan saatsaz Əkbər Qasımovla söhbətəşirik. Ömrünün 44 ilini bu peşəyə həsr edib.

Ərdoğanın saatını təmir etdirmək istədiyi usta

Saatsaz Əkbər Qasımov: "Yanıma gələn bir qoca saatını qorumaq üçün mənə əmanət etdi"

- Hərbi xidmətdə olarkən bizi digər əsgərlərlə birgə Orlov şəhərində yerləşən saat zavoduna aparırdılar. Hər həftənin 2-3 gününü zavodun işçilərinə kömək edərək. Mən həm kömək edir, həm də öyrənirdim. Ustanın yanında şagird kimi sənətin bütün incəliklərini tezliklə bilmək istəyirdim. Uzun müddət işim yalnız seyr etmək idi. Nə qədər can atsam da, əlimə saat verilməzdi. Bunun səbəbi isə səbr etməyə öyrənmək idi. Çünki saat ustası olmaq səbr ustası olmaq deməkdir.

Azərbaycana qayıtdıqdan sonra Memarlıq və İnşaat İnstitutuna qəbul olundu. Amma yenə də peşəsindən ayrıla bilməyib.

- Harada saat görürdümse, evə gətirib düzəltdirdim. Dayanmış bir saatı təmir etmək, onu canlandırmaq xoşbəxtlikdir. Bu, artıq mənə tələbatla çevrilmişdi. Bir müddət mühəndislik də etdim, amma saatin verdiyi zövqü heç bir işdən ala bilmədim. Mühəndislik qabiliyyətimi saatsazlıqda tətbiq etdim. Rusiyadakı saat ustaları ilə əlaqələr qurub, bir müddət orada işlədim.

- Sənətinizin incəliklərini necə ifadə edərdiniz?

- Saat - vaxtı bərabər hissələrə bölərək hiss etməyimizə imkan verən bir vasitədir. Saatsazlıq isə alətlərin həm istehsalı, həm də təmiridir. Bu peşə göründüyündən daha dərinidir. Bəzi saatların, məsələn, qol saatlarının gözə çətin görünən hissələri var. Divar saatları bunun əksinə, çox iri hissələrə malik böyük mexanizmlərdən ibarət ola bilər. Hətta qüllə saatları var ki, bir otaq ölçüsündə mexanizmlə-

ri var. Buna görə bu sənətdə çeviklik və texniki bilik tələb olunur. Saat ustası həm mühəndis, həm də sənətkar olmalıdır. Həm praktik, həm də yaradıcı davranmalıdır. Bəzən işləmək üçün bir mühəndis kimi, itirilmiş bir hissəni yenidən dizayn edib istehsal etməliyik. Bəzi saatların istehsalı dayandığından, hissələri tapmaq mümkün olmaya bilər. Bir əntiq saatin xarici dekorasiyalarında yenidən işləmək və bir rəssam kimi yenidən rəngləməyimiz lazım ola bilər.

- Əkbər usta, çətinliyə baxmayaraq, qədim saatlarla işləməyə üstünlük verir.

- Köhnə saatları çox sevirəm. Çünki onlarda həqiqətən iş olur. Təzə saatlarda isə ya kəməri qırılır, ya batareyası dəyişir - bunlar maraqlı deyil. Amma qədim saatların mexanizmi çox maraqlıdır. Hər biri individual olur. Məsələn, 10 mexanizmin hamısı bir-birinə oxşayır. Amma bir hissəsi sınırsız, bir-birinə uyğun gəlmir. Çox qəribədir.

- Adətən insanlar asana çıxır. Köhnə saatların sizə verdiyi zövqü necə izah edərdiniz?

- Düzdür, köhnə saata çox vaxt sərf edirəm. Məni bunun üçün çəkdiyim zəhmət qorxutmur. İşlədikcə o əlamə daxil olursan. Məsələn, düşünürsən ki, bu saatı 100-150 ilə öncə hansısa usta düzəltdi. Sanki onun ruhu gəlib sənə köməklik göstərir ki, bu işi bitirəsən. Buna görə də iş müəkkəb olsa da, ondan aldığım zövq fərqlidir. Məndə saatlar var ki, 1600-1700-cü illərin istehsalıdır. Həmin saatları bərpa etmi-

şəm, hazırda da işləyirlər. Mən bu tarixi əhəmiyyətə malik olan saatları kimsə, hətta muzeyə vermək istəmirəm. Axı mən illərlə onunla yaşayıram. Hər gün onun səsinə eşitməyə, yaşaya bilmərəm.

- Sizin üzərinde 150 il bundan öncəki insanın ruhunu hiss etdiyiniz saatlara cavan nəslin çox az hissəsi maraqlıdır... Bu, sizi qorxudurmu?

- Bəli. İndiki nəsil elektronika sevir. Onlar üçün mexanika maraqlı deyil. Amma az da olsa, qədim saatlara meyilli olanlar var. O az hissəni görəndə o qədər təbliğat aparıram ki... Onları həvələndirmək üçün təmənnsiz kömək edirəm. Təki bu maraqları sönməsin. Unutmaqlarını istəmirik, unudmaq bizi incidir. Köhnə nəsil qədim saatların dəyərini bilir. Gənclər maraqlananda çox sevinirəm. Məsələn, bu, (stoldakı əntiq saati göstərir) dəniz saatıdır. Çox güclüdür. Bunun balacasını bir müştəri haradansa tapıb, təmir üçün gətirmişdi. Belə saatı düzəltmək çox çətinidir və vaxt tələb edir. Onun həvəsini alovlandırmaq üçün saatin düzəldirəm. Mən də yox desəm, marağı öləcək. Axı mən bunu yaşatmaq istəyirəm...

- Təəssüf ki, bu sənət də "ölən sənətlər" qrupuna daxil olur.

- Təəssüf ki, zaman öz sözünü deyir. Getdikcə saatsazların sayı azalır. Hətta bəzi ustalar artıq dükanlarını bağlayıb evlərindən işləyirlər. Mənim şagirdim var idi, elektron saatları çox gözəl bilirdi. Amma qədim saatlarla işləməkdə çətinlik çəkirdi. Mən ona yanaşmanı öyrətdim. İlə işləyən köhnə dəzgahlar var. Məsələn, bu dəzgah (stolun üzərindəki alətə işarə edir) 18-ci əsrə aiddir. Bundan biri də var idi məhz həvəsinin ölməməsi üçün kolleksiyamdan birini ona bağışladım. Hazırda Sankt Peterburqdadır. Sənətimizi davam etdirir. Gənc nəsil birdefəlik saatlar alır. Deyirlər hər dəfə təmir etməkdənsə, yenisini alaram. Məhz buna görə də bizim kimi ustaların sayı azalır. Çünki iş azalır. Saatsaz olmaq istəyənlər də görür ki, iş yoxdur, sənətdən uzaqlaşır. İnsanlar saati xarab olanda dükana verir, dükana da servise göndərir. Artıq onlara sənətkar lazım olmur. Birbaşa dükanla əlaqə saxlayırlar. Bu, əlbəttə ki, bizim kimi sənət fədailərini təəssüfləndirir.

- Əkbər usta, düşünürsünüz mü ki, sanki insanlar əvvəllər zamanın qədrini daha çox bilirdilər. Evdə hər saatin tamamında səs salan saatlar var idi. Zamanın keçdiyini insanlara xatırladan saatlar...

- Bəli... Tələsirik... Səhər işə, axşam evə... Daim qaçaqaçdayıq. Saatin, ən əsası, keçən ömrün fərqinə varmırıq. Zaman tez-gedir. Biz də arınca qaçıırıq. Keçmişdə hər evdə saat olurdu, indi azalıb. Qol saatları da aksesuar kimi istifadə olunur. Gənc nəsil artıq saata baxmaq ehtiyacı duymur.

- Əvvəllər yuxudan zəngli saatla oyanardıq. Yerini smartfonlar alıb... Həqiqətən də zaman öz sözünü deyir...

- Təəssüf ki... Hazırda evdə zınqırovlular saattan istifadə edirlər. Məni o oyadır. Onun yerini telefon

- Usta, təmir etdiyiniz ən bahalı saat hansı olub?

- Təmir etdiyim bahalı saatların sırasında "Patek Filp", "Vaşiron Konstantin", "Krtiyer" və "Biriqeyd" markalı brendlər və turbion mexanizminə malik saatları olub. Hansı ki, onlar müəkkəb sistemə malikdir. Onların da qiyməti hardasa 100 min manatdan artıq olur. Bizim işlədiyimiz saatlar gündə 1-2 saniyə geri fərqlə işləyirlərsə, o saatlar ildə 1-2 saniyə geri fərqlə işləyirlər.

Turbion saatlar əl işidir, usta işidir. Müəkkəb sistemə malikdir. Onun açılıb-sökülməsi incəlik, ustalıq, təcrübə tələb edir.

- Yəqin ki, məmurların da saatını düzəltmişiniz...

- Tez-tez təmir edirəm. Məmurlar özəri bura gəlirlər. Saatlarını sürücüləri ilə göndərirlər. Bahalı saatları görəndə hiss edirik ki, məmur saatıdır. Amma kimin saati olduğu ilə heç vaxt maraqlanmamışam.

- Hətta Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da saatını sizə təmir etdirmək istəyib...

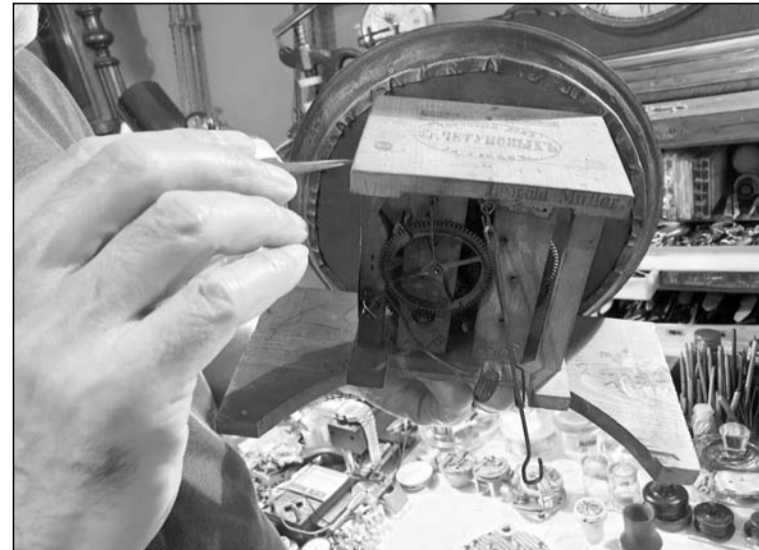
- İllər öncə Ərdoğan Bakıya gələndə bizim dükana da baş çəkdi. Mənim işimə baxdı və dedi ki, mən də evdə işləməyən qədim saatım var. Bilsəydim gətirərdim siz baxardınız. Dedim xoş olar, gəlin. Çox səmimi insandır.

- Usta, hər kəs saatsız ola bilərmi?

- Qocaman müəllimim mənə deyirdi ki, saatsazın əlinə hər bir iş gəlməlidir ki, saati hiss edib təmir edə bilsin. Saat işləyəndə sən gərəkdir onu hiss edəsən. Həkim ürək əməliyyatını necə diqqətlə edirsə, biz də saati elə hiss edirik. Həkim insan üzərində işləyir, biz də detallarla işləyirik.

- Peşənlə bağlı sizi ən çox təsirləndirən hansı hadisə olub?

- Mən bu saatlarla yaşayıram. Onların səsi ilə nəfəs alıram. Bir gün bu saatlara kiminsə baxmayacağına, onlara diqqət göstərilməyəcəyini təsəvvür edə bilmirəm. Bir dəfə qocaman bir kişi əlinə əntiq saatla dükana daxil oldu. Saatını mənə bağışladı. Səbəbini soruşanda dedi ki, "bu, mənim üçün çox dəyərlidir. Əminəm ki, məndən sonra heç kim bu saata sizin verdiyiniz kimi dəyər verməyəcək, ona qulluq etməyəcək. Cavanlar bunun qədrini bilməyəcəklər, onu atacaqlar. Əminəm ki, mənə ancaq sən

tuta bilməz axı... Məndən kimsə maraqlananda da deyirəm bundan istifadə edin, xarab olanda tam təmənnsiz düzəldəcəyəm.

- Zamanla ən çox işləyən usta kimi zaman anlayışını necə ifadə edərdiniz?

- Mən zamana bağlı insanam. Hər saniyənin qədrini bilməyə çalışıram. Heyfşilənirəm keçən vaxta... Saatin hər dövrəsi ömürdədir. Gözümün qabağında vaxt uçar. Çalışırım o vaxtdan səmərəli istifadə edirəm. Başqa işlə məşğul olanlar zamanı hiss etmir. Mən hər saniyəni hiss edirəm, zamanın necə getdiyini görə bilərəm.

anlayarsan". Necə təsirli cümlə idi... Onu o qədər gözəl başa düşdüm ki... Qoca saatını, keçmişini qorumaq üçün mənə gətirmişdi. Bu saatlar ildə bir dəfə yağlanmalıdır, tənzimlənməlidir. Cavan nəsil bunlara vaxt sərf etmir. Yaşlı nəsil isə bunlara kövrək yanaşır.

Rus yazıçısı Dostoyevski deyib ki, həyata yenidən başlasaydım, saniyələrin nəbzini tutardım. Əkbər usta da saniyələrin nəbzini tutanlardandır. Belə görünür ki, sənəti ölsə də, onun sənət sevgisi heç vaxt ölməyəcək.